

Universiteit
Leiden
The Netherlands

1848 : clubkoorts en revolutie. Democratische experimenten in Parijs en Berlijn

Waling, G.H.

Citation

Waling, G. H. (2016, May 24). *1848 : clubkoorts en revolutie. Democratische experimenten in Parijs en Berlijn*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/39702>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/39702>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/39702> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Waling, G.H.

Title: 1848 : Clubkoorts en revolutie. Democratische experimenten in Parijs en Berlijn

Issue Date: 2016-05-24

1848

Clubkoorts en revolutie

Democratische experimenten in Parijs en Berlijn

PROEFSCHRIFT

Ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. C.J.J.M. Stolker,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op 24 mei 2016 klokke 16.15 uur

door

GEERTEN HENDRIK WALING

geboren te Rotterdam
op 19 oktober 1986

Promotor: Prof. dr. H. te Velde

Copromotor: Dr. M.J. Janse

Promotiecommissie: Prof. dr. J.F.J. Duindam
Dr. H.J. Storm
Prof. dr. G. Deneckere,
Universiteit Gent
Dr. B. Rulof, Maastricht University
Prof. dr. N.C.F. van Sas,
Universiteit van Amsterdam

Dit proefschrift is tot stand gekomen in het kader van het onderzoeksproject 'The Promise of Organization. Political Associations, 1820-1890, Debate and Practice' aan het Instituut voor Geschiedenis van de Universiteit Leiden. Dit project is gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Inhoud

Inleiding 7

Revolutie in Parijs: februari 1848 7 *Revolutie in Berlijn: maart 1848* 13
Over dit boek 22

I Wat aan 1848 voorafging 43

DEEL I: PARIJS 1848 68

2 Clubkoorts in Parijs 69

De belofte van participatie 69 *Clubs als geïnstitutionaliseerde volksvergaderingen* 73
Vormen van vergaderen: twee uitersten 80 *Plebiscieten en 'morele barricades' – de taakopvattingen van clubs* 94

3 Vertegenwoordiging – de strijd om de stem van het volk 99

De stem van het volk 99 *Clubs in de verkiezingen* 107

4 Omgaan met een nieuwe realiteit – clubs na de verkiezingen 133

De euforie voorbij 133 *Radicalisering: gefnuikte verwachtingen* 136

DEEL II: BERLIJN 1848 152

5 Volksvergadering en volkswil 153

Nieuws uit Parijs 153 *In den Zelten: het begin van een revolutie* 156 *Volksvergaderingen na de Maartrevolutie* 163

6 Vereniging en vertegenwoordiging 187

Politisering en vereniging: clubs in Berlijn 187 *De radicalen: de Politische/Demokratische Club* 191 *De liberalen: de Constitutionelle Club* 210
De conservatieven – 'de vijand op zijn eigen terrein bevechten' 230

Een democratisch laboratorium 245

De 'geweldige macht' van politieke verenigingen 246 *Dinocourt: clubs als volksvergaderingen* 248 *Succes of mislukking?* 250 *De les van de conservatieve verenigingen* 253
Politisering, partijvorming en pluriformiteit 255 *Vergadering of vereniging* 259

Epiloog: 1848 en de moderne democratie **261**

Voorwaarde 1: het maatschappelijk middenveld **261** *Voorwaarde 2: de erkenning van oppositie* **264** *Voorwaarde 3: het volk als machtsfactor* **266**

Noten **271**

Archieven **334**

Literatuur **335**

Woord van dank **349**

Curriculum vitae **351**

Summary **353**